

nei i whakauru mai ki te kura. Arā te Taura Whiri te māharahara atu rā me pēhea hoki e ea ai te haramai a tēnei māpu, inā hoki, i whakaritea te nuinga o ngā mahi mō te hunga e hangere noa ana te kete, kua mō te hunga kua puhake kē ā rātou tīhaka reo Māori. Heoi anō, mena i eke tā mātou i mānakanaka ai, arā, kāore i puta he māramatanga hou ki ngā mea matatau, kāre tētahi i kōrero mai; i pērā hoki te wairua o tēnei rōpū, otirā o ngā rōpū katoa.

Arā anō ētahi tāngata autai nei te matatau ki te reo, heoi anō te mate kua tupuria e te māheuheu, nā te waia rawa pea ki te kōrero Pākehā, ā, ka riro mā tēnei hui e pāhika ngā paewhenua reo Pākehā kua tupa ake. I reira hoki ētahi tāhae, tērā tonu nō ēnei tau tata nei i hurikiko ai ki te reo Māori, ā, ko te whakawhirinaki atu ki ngā whakatakoto o tērā o ngā reo kei te kōwaowao i tō rātou āhei ki te whakaputa whakaaro, he wairua Māori anō kei roto.

Ko ngā mahi i kitea mai e te Taura Whiri hei whakaoti mā te hunga ako, i āhua rite ki ērā i whakaritea atu ki ngā hui o mua atu. Kāore mātou i te pīrangi kia pūruatia te moko mō te pūrua noa iho te take, engari ākene pea mā reira rawa e mau ai te moko mō ake tonu atu, tē muhāni noa ai! Ka mutu, kāore tētahi tangata kotahi i mea mai he kai noa iho mā te heihei ā mātou mahi i whakatakoto ai.

“Ahiahi pāhorehore, ata pāhorehore.”

Ko te pai o ngā hui raumati, he moata te tākiritanga mai o te ata, ā, he nui ngā mahi ka oti i mua i te hurunga ake o te rā. I whakaritea mō muri rā anō i te wāhanga ako tuatahi mātou parakuihi ai, nā runga i te whakaaro ka eke rawa ki te hāora mō te kai, kua tino hiakai tonu. Otirā, tae rawa ake ki te tūhoetanga o te rā, kua pahore kē a tuarā i te nui o ngā mahi kua oti, ā, ki te kore te tangata e matapopore, ka pahore hoki a peha i te ngaunga

mai a Tama-nui-te-rā. I a mātou i tērā kāinga pakapaka, ka tino kitea te whakatinanatanga o te whakataukī rā, “ko Rehua whakaruhi tangata”. Ahakoa oma atu ki hea, ki te mahau rānei o te whare, ki raro rānei i te “whiro tangiweto” o te marae, parohea ana tērā te tangata i te kaha mai o te rā.

E rua atu anō ngā wāhanga ako ka tū i te ahiahi, e rua hāora anō te roa. Nō muri mai i te kai o te kākārauritanga o te rā, ka whakatūria ētahi kuia tino matatau nei ki te kōrero, kia rongo noa ai ngā taringa i ngā reo o tēnā iwi, o tēnā iwi, kia kore ai e taunga rawa ki te reo kotahi.

Ko Ruruhira Robin tētahi i kōrero ki a mātou, ko tāna he whakatauiria mai i te reo o Ngāti Kahungunu. Ko tana kōrero i hiki ai te manawa, ko te whakamōhio mai nō te ekenga rā anōtanga ki te rua tekau mā rima o ōna tau i whakaarorangi ai te ngākau ki te reo Māori. Kāore kē a ia i whāngaia mai ki te reo i a ia e tamariki ana, kāore rānei i whai atu i te reo i te wā o tōna taiohinga. Engari mea koe ka rongo i te reo o tēnei kuia ināiane, e tino uaua ana te whakapono atu ki tērā kōrero. I manahau ai te ngākau i te mea ko te kuia nei, koia te tauira hei whakamaunga atu mā te hunga taiohi e pōhēhē ana kua eke kē te wā ki a rātou, kua mārō kē te arero, ngā taringa, ngā wāhi katoa e mau ai te reo. Nei noa tā te Taura Whiri ki te hunga pērā, ki te tino kohaetia tētahi taonga, ka mau ā tōna wā, kā pā tau ki te kore, tino kore nei e mau.

Tēnā ia, kia hoki ake au ki te tāhuhu o aku kōrero. I roto i te *Muka* whai mai i tā tātou kura reo i tū ki Kirikiriroa, ka kōrerohia te wairua ātaahua i puta i tā mātou noho tahi, ā, i pērā anō te wairua i tau ki runga i a mātou i tēnei hui. Kotahi noa iho pea te tangata i haere mai i te kāinga o te ngānehenehe, engari katoa ētahi atu i haere mai i runga i te ngākau māhorahora, he mārāma pea nō rātou ki te kaupapa o te hui. Ahakoa pau te hau o te nuinga i